

Националната астрономическа обсерватория - Рожен – гравитационен център на националната научно-образователна инфраструктура по астрономия в България

проф. дфн Диана Кюркчиева,
Председател на Съюза на астрономите в България

След презентацията на колегата Бонев едва ли е необходимо да се привеждат още факти за постиженията на българските астрономи. Няма съмнение, че огромна роля за развитието на астрономията в България и за нейния принос в световната наука има НАО-Рожен. В изграждането на тази научна инфраструктура са вложени много средства, труд и интелектуален потенциал, но те са „изплатени“ с получените там научни резултати.

Като председател на Съюза на астрономите в България искам да отбележа, че нашата неправителствена организация, която обединява професионалните астрономи (изследователи и университетски преподаватели), учителите по астрономия, астрономите-любители и приятелите на астрономията от всички възрасти в страната, с тревога следим финансовите затруднения, пред които е изправена НАО-Рожен в последните месеци, защото всички наши дейности гравитират около този център.

Нашето мнение трябва да бъде представено и отчетено, тъй като **освен задачите, свързани с научно-изследователската дейност, обучението и популяризацията на астрономията**, една от главните цели на нашата организация е да участва във формиране на националната политика в областта на астрономията.

Мисля, че можем да имаме претенции за това, тъй като българската астрономическа колегия изпълнява успешно и отговорно своята мисия пред обществото. Освен съществените научни резултати, провеждането на многобройните инициативи за популяризация на науката през годините, ще маркирам и богатата дейност, която развихме през изминалата Международна година на астрономията. **Като партньор в Европейския проект „Нощ на учените 2009 (Star night)”, Съюзът на астрономите в България превърна нощта на 25 септември в истински празник на астрономията в много градове на страната и хиляди граждани получиха възможност да наблюдават небето през телескоп.**

Астрономията е играла водеща роля в много исторически епохи и е давала мощен интелектуален импулс за развитието на цивилизацията. Ние, съвременните български астрономи, отново сме на предния фронт на обществото и от няколко години работим по изграждането на национална научна инфраструктура, обединяваща материалния и кадрови потенциал на научни институции, обсерватории, университети и астрономически центрове в страната, каквито структури се планира да се създават съгласно Националната стратегия за научни изследвания.

Нашата структура се оказва ефективна и жизнена и се нуждаем от подкрепа, за да я реализираме докрай. Вместо това сме изправени пред опасността нашият гравитационен център – Националната астрономическа обсерватория, скоро да не може да продължи да функционира нормално, поради липса на адекватно финансиране.

Ние разбираме, че по време на криза всички финансираня се редуцират. Но определено считаме, че някои от затрудненията биха могли да се преодолеят чрез работа по научни и образователни проекти, тъй като именно чрез проекти в последните години са финансирани редица важни дейности за успешното функциониране на НАО-Рожен.

Това е акцентът на моето изказване и искам да отбележа следните 3 факта.

1. През тази година досега няма финансиране на научни проекти от Фонд «Научни изследвания» на МОНМ. Не бяха обявени почти никакви конкурси, а тези, които са проведени, не се финансират, както не се финансират и следващи етапи на започнали вече проекти.

2. През тази година досега не са получени никакви средства за финансиране на научната дейност в университетите.

3. През 2010 г. няма финансиране на образователни проекти по оперативните програми «Развитие на човешките ресурси» на Дирекция «Структурни фондове» на МОНМ. А нали трябва да се стремим да усвояваме европейски пари чрез проекти?

Нещо повече, за изпълнени и отчетени стотици проекти към Дирекция „Структурни фондове” на МОНМ, бенефициентите още не са получили значими суми за реализацията на своите дейности, независимо че средствата идват от ЕС. В частност такъв е и проектът „*Студентска практика по астрономия*», благодарение на който през последните 2 години студентите имаха възможност да проведат практическо обучение с 4-те професионални телескопа в НАО-Рожен под вещото ръководство на висококвалифицирани специалисти. Така бе реализирана професионална подготовка в реални условия и в съответствие със съвременните технологии, което доведе до неимоверно увеличение на интереса към целия учебен процес.

Споменаването на горните 3 факта ще прозвучи вероятно за обществото поубедително след цитирането на следните няколко текста от Закона за насърчаване на научните изследвания:

чл. 1 т.2 «Научните изследвания са национален приоритет и имат стратегическо значение за развитието на страната»;

чл. 4 т.1. «Насърчаването на научноизследователската дейност обхваща финансовото стимулиране на научните изследвания, създаването на условия за използване на научния потенциал и неговото развитие...»;

чл. 6 т. 1 «Средствата за финансово насърчаване на научните изследвания се осигуряват от субсидия от държавния бюджет и други източници...»;

чл. 6 т. 2 «Държавата ... създава условия за повишаване обема на финансовите средства за научни изследвания; насърчава финансирането и изпълнението на национални научни програми; насърчава научноизследователската дейност, подпомага участието в международния обмен на знания чрез изпълнение на съвместни проекти и програми...».

Надяваме се тези цитати да не останат красиви пожелания, а в най-близко време да получим информация за това в какъв обем и по какъв начин ще се реализира финансирането на научни и образователни проекти през 2010 г., както и насърчаването на научните изследвания в страната в ситуацията на икономическа криза.

Завършвам с увереността, че узнавайки чрез медиите за тревогата на нашата астрономическа колегия относно осигуряването на нормално функциониране на Националната астрономическа обсерватория, българското общество ще подкрепи нашата кауза: **Съюзът на астрономите в България настоява държавата да осигури необходимото Националната обсерватория да продължи да бъде един от най-значимите храмове на българската наука!**

Това е едно от важните условия за запазване престижното място на българската астрономия в световната наука и за успешното функциониране на един работещ модел на национална научно-образователна структура в България.